

KOMMENTAREN

Studentrevolten 1968 förändrade rättsvetenskapen i Frankrike

av Bill W. Dufwa

Frankrike firade i maj 2008 ett länge emottett jubileum. 40 år tidigare hade Paris skakats av våldsamma kravaller som kom att få konsekvenser för hela det franska universitetsväsendet och den franska rättsvetenskapen.

Upprinnelsen till kravallerna låg i universitetet i Nanterre, ett ödsligt beläget lärosäte omgivet av betong utanför Paris och långt från de trivsamma kaféerna runt huvudstadens då enda universitet: Sorbonne. Utanför lärosätet i Nanterre organiserades den 2 maj en "anti-imperialistisk" manifestation. Denna spårade ur och universitetet stängdes. Dagen efter ägde på initiativ av flera studentorganisationer ett massivt möte rum utanför Sorbonne. Även denna sammandragning urartade. Polisen grep hundratals personer. Demonstrationsförbud infördes. Sorbonne stängdes. Här efter följde ett gatukrig med centrum i latinkvarteren runt Sorbonne. Studenterna lät bygga över 60 gatubarrikader. Unga arbetare gick samman med dem. Över ett hundra fabriker ockuperades av arbetare bara i Paris; på flera ställen låstes hela styrelser in i fabriker. Oroligheterna spred sig över hela landet som översköldes av generalstrejker och manifestationer. Händelserna fick som bekant anslutning i andra länder. I Stockholm ockuperade studenterna kårhuset på Holländargatan. Det var emellertid i Paris inte bara fråga om en student- och arbetarrevolt. Även människor utanför dessa grupper deltog med liv och lust i resningen. Situationen har beskrivits som en öppen revolt mot alla traditionella former av auktoritet.

Napoleon III hade på sin tid gjort allt för att förhindra byggandet av nya resningsbarrikader i Paris. Den metod han tillämpade var enkel. Haussmann, den prefekt som fick ansvaret för att skapa det moderna Paris, fick uppgiften att bygga centrala och strategiskt viktiga gator så breda att de inte kunde övervinnas av barrikader. Visst lyckades Haussmann i stor utsträckning för vem tror att det skulle gå att bygga barrikader tvärs över avenue des Champs Elysées? Men alla gator i Paris kunde inte göras lika breda. De trånga gatorna i studentkvarteren runt Sorbonne är sannolikt förklaringen till att 1968 års revolt trots allt kunde hålla på så länge som den gjorde.

Turister i Frankrike kan som bekant drabbas hårt av strejker. Men inget land i Europa kan heller uppvisa en sådan aktivitet i fråga om manifestationer. Kör man bil i Paris bör man för att undvika att fastna i trafiken i förväg ta redan på var manifestationerna äger rum. Och de är normalt många på en och samma dag. Samma sak gäller om man åker buss. Häromdagen satt jag fast i buss 83 på boulevard St Germain. Plötsligt stannade bussen. Chauffören körde åt sidan och öppnade

Bill W. Dufwa är professor emeritus i försäkringsrätt vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet. Han arbetar väsentligen i Paris med arbete i grupper som eftersträvar en europeisk civilrätt. (Artikeln har i allt väsentligt varit publicerad i Karnov Nyheter, Thomson Förlag).

alla dörrar. Jag sträckte hals och där såg jag en folkmassa som långsamt korsade gatan. Den bestod av domare som gav uttryck för sin ovilja mot de nedskärningar som genomförts för att Frankrike skall kunna klara det stora budgetunderskott landet lider av i sitt förhållande till EU. Tåget, hundratals meter långt, ringlade sig runt i kvarteren och det var bara att ta sig ut ur bussen så snabbt som möjligt och sedan promenera. Två dagar senare anordnade den skola, där mina döttrar sju och tio år gamla är elever, ett slags tåg (en défilé). Barnen gick långsamt runt flera kvarter. Deras enda budskap var det ljud som uppstod när de trummade och hamrade på olika föremål såsom tomma burkar. Var detta inkörsporten till konsten att genomföra en manifestation? Vem som helst kunde räkna ut att det skulle bli svårigheter, ja, omöjligt att föra den olympiska elden hela vägen genom Paris. Albert Camus såg revolten som en livsform ("Jag revolterar, alltså är jag"). Hur skall man förklara detta behov att uttrycka sin ovilja som finns hos fransmännen? För mig är det i mycket fråga om ett arv från den revolution som inleddes 1789. Men härtill kommer att det är ett besjälade folk med stor känsla för rättvisa. De mänskliga rättigheternas hemland är Frankrike och deras huvudstad är Paris.

Manifestationerna skulle heller inte vara vad de är i Frankrike utan resultat. Före och under revolten 1968 hade Paris endast ett enda universitet: Université de Paris (Sorbonne). Studenterna, som ogillade denna centralisering, lyckades bryta ned den grundligt. I parisregionen kom att finnas 16 universitet. Själständiga "klassiska" juridiska fakulteter finns dock endast vid fyra som förkortat kallas: Paris I, II, V och X. De två juridiska huvudfakulteterna anses vara Paris I och II. Den byggade vari juridiska fakulteten i Paris I verkar är rent fysiskt den som är kvar av den gamla juridiska fakulteten vid det i Paris allenarådande Université de Paris.

De studentrevolter som ägde rum 1968, ofta

i anslutning till Vietnamkriget, slocknade tidigt. Ett konkret program för framtiden saknades. Eftervärlden ser de händelser som ägde rum mera som uttryck för anarki än som något annat. Men vad man än tycker om 1968 års parisrevolt kan man inte förneka att den förändrade Frankrike. Det var som om en ny generation hade fötts och förändringen slog också igenom i rättsvetenskapen. När den gamla juridiska fakulteten splittrades blev det de "moderna" rättsvetenskapsmännen som blev kvar i det ursprungliga universitetet (Paris I). De traditionella forskarna valde att gå till Paris II. Konflikten mellan dessa två forskargrupper blev med åren alltmer tydlig och består alltså. En typisk representant för den konservativa falangen blev professorn François Chabas. Vad vi i svensk skadeståndsrätt erkänner och kallar "passiv identifikation" och som innebär att skadeståndsansvaret delas upp mellan flera såg han som ett skrämmande hot mot det solidariska ansvaret. Hans doktorsavhandling från 1967 blev en blixtrande elegant uppgörelse med detta hot men hade ingen chans att överleva på sikt. Den kanske främste företrädaren för de moderna rättsvetenskapsmännen blev den av studenterna så beundrade professorn André Tunc, vars mest omtalade insats blev att modernisera den franska trafikskaderätten. Tunc höll flera föreläsningar vid Stockholms universitet och såg ett föredöme i den svenska trafikskadelagen från 1975. Hans efterträdare på tronen blev Geneviève Viney, som har samma moderna profil. Hennes doktorsavhandling från 1965 skakade skadeståndsexperterna över hela världen. Den bar den tidstypiska titeln "Den individuella skadeståndsrättens undergång" (Le déclin de la responsabilité individuelle). Viney utövar alltså inte bara ett oerhört inflytande på de franska domstolarna utan kom att bli Europas i särklass främsta skadeståndsspecialist. Hon är mycket intresserad av svensk skadeståndsrätt och jag har ett nära samarbete med henne sedan länge.